
свідомості українця образу успішності здійснювалося поступово й ситуативно, під впливом багатьох часто протилежних факторів. Наприклад, у часи козацтва практикою успішності й культом успіху передовсім були героїчна рішучість, витривалість, твердість характеру, шляхетність, а також ідеї вільного життя, індивідуалізму, що ґрунтували на засадах колективізму, побратимства та взаємодопомоги. Що стосується Радянських часів, то панувала ідея колективізму, хоча уявлення були зовсім іншими, адже мотивація людей мала вимущений характер.

Отже, в результаті вищеописаного впливу в Україні фігурує міжмоделля успіху, однак постмодернізм нам пропонує тлумачити успіх як будь-який спосіб життя, що буде визнаватися правильним та успішним і залежитим тільки від власної мотивації та від особистісних здібностей людей втілювати наявні можливості в реальність.

1. Головаха Є. Феномен «аморальної більшості» в українському суспільстві: пострадянська трансформація масових уявлень про норми соціальної поведінки / Є. Головаха // Україна – 2002.: Моніторинг соціальних змін / за ред. В. Ворони, М. Шульги. – К. : Либідь, 2002. – 543 с.
2. Бевзенко Л. Д. Зміст життєвого успіху: соціально-культурологічний контекст / Л. Д. Бевзенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1. – С. 34–51.
3. Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму / О. О. Маркозова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол. А. П. Гетьман та ін. –Х : Право, 2013. – № 5 (19). – С. 338–345.
4. Лавров П. І. Історія південно-східної України / П. І Лавров. – К. : Либідь, 1996. – 578 с.
5. Маркозова О. О. Ситуативне формування фрейму «успішна особистість»: ретроспективне пізнання / О. О. Маркозова // Гуманітарний часопис. – 2015. № 3/4 С. 55–59.
6. Бейтсон Г. Шаги в направлении экологии разума / Г. Бейтсон ; пер. Д. Федотов. – М. : Книга 2010. – 248 с.
7. Титаренко Т. М. Соціально-психологічні практики особистісного життєконструювання : монографія / Тетяна Михайлівна Титаренко; / Національна академія педагогічних наук України, Ін-т соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 206 с.
8. Йонин Л. Г. Основания социокультурного анализа : учеб. пособие / Л. Г. Йонин. – М. : Изд-во РГГУ, 1995. – 151 с.

УДК 316.64: 32: 316.621

Надія Вітюк, Святослав Вітюк

ПОЛІТИЧНІ УСТАНОВКИ ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті репрезентовано результати проведенного авторами теоретичного та емпіричного дослідження проблеми політичної активності сучасної молоді. Проаналізовано зміст понять «політична активність», «політична пасивність», «політична установка», розглянуто різні й форми вияву політичної активності індивіда та групи, структуру

політичної установки. Визначено вплив на політичну активність студентів їхніх установок щодо політики, політичної діяльності і політичних лідерів.

Ключові слова: політика, політична активність, політична пасивність, політичний інтерес, політична установка, студентська молодь.

In this article the authors represented the results of theoretical and empirical investigation on the political activity of modern youth. The meaning of «political activity», «political passivity», "political attitudes" were analyzed, levels and forms of expression of the political activity of individuals and groups, the structure of political attitudes were examined. Determine the impact on the student's political activity, their installing according to the politics, political activity and political leaders.

Keywords: politics, political activity, political passivity, political interest, political attitudes, student youth.

Актуальність дослідження. Сучасне українське суспільство, яке характеризується високим рівнем політичної нестабільності, потребує приходу в політику нових верств громадян – політично грамотних, активних, креативних, амбітних, із високим рівнем національної свідомості, які прагнуть працювати над позитивними змінами в країні, щоб вивести її до якісно нового рівня розвитку. Студентство складає досить чисельну соціальну групу, що об'єднує молодих людей, які не тільки здобувають професійну освіту, а й готуються до виконання громадсько-політичних функцій у суспільстві. Тепер і в майбутньому від рівня їх характеру їх політичної активності, політичної свідомості, політичної культури значною мірою залежать політичні процеси та добробут у суспільстві. Тому важливо розглядати студентську молодь як важливий ресурс нашої держави, потенціалу, що під впливом певних чинників може активізуватись і впливати на перебіг політичних подій в Україні та її регіонах. Психологічне дослідження проблеми політичної активності молоді дозволяє не тільки глибше зrozуміти процеси політизації і деполітизації індивіда, а й окремі аспекти функціонування політичної системи суспільства.

Аналіз останніх досліджень. У науковій літературі проблема політичної активності висвітлюється як вітчизняними, так і зарубіжними авторами. У своїх публікаціях вони розкривають суть поняття «політична активність» (І. Білоус, С. Грабовська, Ф. Грінстайн, Н. Дембицька, П. Шляхтун та ін.), визначають рівні та форми політичної активності особистості (Дж. Беррі, М. Вебер, Дж. Голдман, К. Джанда, Г. Дилигенський, Л. Мілбрейт, Д. Ольшанський, В. Пєтухов та ін.), особливості політичної соціалізації особистості (Дж. Адельсон, П. Бергер, Н. Дембицька, Т. Лукман, Т. Поснова та ін.), чинники політичної активності молоді (Б. Григоренко, Л. Кияшко, А. Лісневська, В. Москаленко та ін.), політичні установки й стереотипи (Г. Алмонд, Г. Брицький, С. Верба та ін.). Водночас актуальним є вивчення соціально-психологічних чинників формування та вияву політичної активності студентської молоді в сучасних умовах суспільно-політичної нестабільності в Україні та всьому світі.

Мета нашого дослідження – визначити вплив політичних установок студентів на вияв їхньої політичної активності. Для досягнення поставленої мети необхідно було розв'язати такі завдання: проаналізувати сучасний стан

розроблення проблеми політичної активності особистості в науковій літературі, визначити рівень і форми вияву політичної активності сучасних студентів, особливості їх політичних установок як чинника політичної активності.

Виклад основних положень. У політико-психологічній літературі немає однозначного визначення дефініції «політична активність». Учені розглядають політичну активність як варіант політичної участі (С. Голев, Д. Ольшанський), показник якості цієї участі (О. Кавилін), вияв інтересу до політичного життя суспільства (С. Рощин), функціональний вияв особистості в політичній діяльності (Н. Дембицька), динамічну характеристику політичної діяльності (А. Ліневська), інтенсивність участі суб'єкта в політичному процесі (Л. Кияшко), види й засоби впливу політичного суб'єкта на об'єктивний світ і інших суб'єктів політики (А. Дегтярьов) тощо. У своєму дослідженні ми спиралися на визначення політичної активності, сформульовані Д. Ольшанським та І. Білоус. Так, за Д. Ольшанським, політична активність передбачає діяльність політичних груп чи індивідів, пов'язану з прагненням розвитку або зміни політичного чи соціально-економічного ладу та відповідних інститутів [6]. І. Білоус трактує політичну активність як складне багатокомпонентне психічне утворення, що базується на потребах, інтересах особистості, реалізується в системі цільових настановлень, ціннісних орієнтацій і ставлень, які існують як внутрішня готовність до дій і регулюють індивідуальну поведінку [2]. Як бачимо, обидва автори вказують як на діяльнісний, так і на мотиваційний аспекти політичної активності.

Політична активність може виявлятися на кількох рівнях. На індивідуальному рівні це сукупність тих форм життєдіяльності окремої особи, у яких виявляється її прагнення брати активну участь у політичних процесах, відстоювати свої політичні права й інтереси [7, с. 414]. Беручи активну участь у політичному житті, особа здатна, відповідно до своїх інтересів, впливати на поведінку і становище інших людей, сприяти певним змінам у політичних відносинах [3]. У масштабі держави, у масових вимірах, політична активність проявляється у вдосконаленні соціально-економічного й політичного порядку суспільства або в революційних змінах, а на міжнародному рівні – у конструктивних чи деструктивних міжнаціональних або міждержавних стосунках на грунті політичних, етнічних чи релігійних установок. Характер політичної активності індивідів і соціальних груп пов'язують із їх політичною свідомістю й політичною культурою, політичними інтересами, установками й стереотипами.

Політична активність конкретних людей і в конкретних ситуаціях може виявлятися по-різному. Приміром, Д. Ольшанський виділяє шість активних форм політичної участі: 1) найпростіші реакції (позитивні або негативні) на імпульси, які виходять від політичної системи, її інститутів та їх представників, які не пов'язані з необхідністю високої особистої активності людини; 2) участь у діях, пов'язаних з делегуванням власних повноважень (наприклад, електоральна поведінка); 3) особиста участь у діяльності політичних організацій, відвідування зборів та інших заходів; 4) виконання постійних конкретних політичних функцій

у рамках інститутів політичної системи або таких, що перебувають в опозиції щодо неї; 5) пряма дія – вихід із товаришами на мітинг, допомога в будівництві барикади, (постійна) участь у політичних (акціях), зіткненнях і т. ін.; 6) активна, у тому числі керівна, діяльність у позаінституційних політичних рухах, спрямованих проти існуючої політичної системи, які домагаються її зміни або кінцевої перебудови [6].

Вітчизняні дослідники пропонують у політичній активності виділяти п'ять змістових складових: світоглядну, інформаційно-пізнавальну і комунікаційну, електоральну, професійну, протестну [4, с. 182].

Політична участь рядових громадян, природно, може бути не тільки активною, а й пасивною. Політична пасивність передбачає негативне або байдуже ставлення до політики, політичної життєдіяльності, небажання приймати участь у політичному житті суспільства [6]. Політична пасивність окремої людини може розглядатись як звичайний варіант особистої політичної неучасті. Проте якщо вона набуває масового поширення, охоплює цілі соціальні групи й верстви населення, то це стає або ознакою нерозвинutoї політичної культури, або виявом протесту проти суспільного ладу, чинної влади, або ж, навпаки, своєрідним виявом довіри до політичної влади, якій довіряють і делегують управлінські функції.

В умовах стабільності суспільно-політичної системи рівновагою між політичною участю та неучастю (політичною бездіяльністю), між суспільним консенсусом і конфліктом є чинники, які забезпечують стійкість, стабільність і демократизм системи [3]. Однак періоди криз і кардинальних суспільних змін актуалізують у суспільстві потребу в діяльному включенні особистості в політичне життя, зростання її політичної свідомості та самосвідомості. Крайніми варіантами політичної участі особи чи групи є, з одного боку, політична гіперактивність, яка призводить до зростання радикалізму й екстремізму, а з іншого – політичне відчуження.

Реакцію суб’єкта на певне явище, подію визначає не тільки саме явище, а й внутрішня, усвідомлювана чи неусвідомлена, схильність сприймати його та реагувати на нього певним чином, тобто установка суб’єкта. Політична установка – це різновид соціальної установки, що діє в аспекті політичної ідеології, політичної культури й пояснює вибір мотиву політичної діяльності, виявляє готовність індивіда або групи до дій у сфері політики.

Західні політологи Г. Алмонд і С. Верба визначали політичну установку як орієнтацію щодо елементів політичної системи, їх функцій і значення, а також своєї ролі й участі в житті політичної системи, у структурі політичної культури [1]. Д. Ольшанський пропонує розглядати політичну установку як внутрішню якість суб’єкта політики, що базується на його попередньому досвіді та політичній культурі. Загалом, це передготовність суб’єкта реагувати тим чи іншим конкретним способом на ту чи іншу політичну подію або явище [6]. У сфері політичної діяльності установка стає чинником, що регулює поведінку індивіда чи спільноти і моделює позитивне або негативне їх сприйняття влади, уряду, держави й політики в цілому [5, с. 153].

У структурі політичної установки можна виділити три компоненти: когнітивний (відображає знання про політику, функції політичних інститутів, уявлення про політичні події в житті країни та світу тощо), емоційний (виявляє ставлення до політики, політичної діяльності, політичних подій, до інших учасників політичних процесів), поведінковий (безпосередня готовність індивіда до діяльності у сфері політики).

Зазвичай саме в студентському віці формується політичність - аполітичність особистості. Час навчання молодої людини у вузі важливо розглядати як період її різnobічного включення в політичне життя суспільства, оформлення образу «Я-політичного» в структурі Я-концепції особистості, розвиток стійких політичних інтересів, політичних установок, освоєння норм політичної поведінки, вияву власної політичної позиції.

З метою вивчення впливу політичних установок студентської молоді на їхню політичну активність ми провели емпіричне дослідження, у якому взяли участь 212 студентів різних вищих навчальних закладів віком від 18 до 22 років. Підлягали аналізу рівень і форми вияву політичної активності студентів, такі як: електоральна поведінка, належність до політичних партій та громадських організацій, участь у політичних акціях тощо, а також політичні установки студентської молоді щодо політики як виду діяльності, окремих політичних процесів, політичної ситуації в країні, політичних лідерів та ін. Для збору емпіричних даних було використано методи анкетування (застосовувалась авторська анкета) і бесіди.

У результаті опитування було з'ясовано, що більшість студентів характеризуються наявністю політичних інтересів, вони цікавляться політичною ситуацією в Україні та світі. Однак переважно студентська молодь виявляє зацікавлення щодо політики несистематично, тобто тільки тоді, коли відбуваються події, які особливо турбують (про це у своїх відповідях зауважили 43,8% респондентів). Лише 18,4% студентів постійно стежать за політичними подіями у світі та нашій країні. 28,8% опитаних цікавляться політикою досить рідко. 8,9% узагалі не виявляють зацікавлення нею, що є свідченням їх політичного відчуження.

Майже половина учасників дослідження (47%) оцінює рівень власної політичної активності як середній. Тільки 23% опитаних указує на високий рівень власної політичної активності. 30% наших респондентів оцінюють свій рівень політичної активності як низький.

Дослідження форм вияву політичної активності молоді показало, що наразі більшість респондентів обмежується ознайомленням із політичними новинами, а також участю в політичних виборах. Участь у масових політичних акціях брало 44,8% нинішніх студентів (це учасники Євромайдану, Революції Гідності). Поза протестними акціями лише 19,8% студентів приходили на зустрічі з політиками. Однак наразі тільки 27,3% опитаних зауважують, що братимуть надалі участь у політичних заходах, що свідчить про розчарування студентства в українській політиці. Кожен четвертий студент стверджує, що узагалі не бере ніякої активної участі в політичному житті держави чи свого регіону (26,9%). Як бачимо, на

зміну високій політичній активності студентської молоді, що спостерігалася під час Революції Гідності та на початку російської агресії на Сході України і в Криму, приходить політична пасивність. Політична участь студентів переважно є такою, що здійснюється як реакція на сильні зовнішні стимули в умовах критичних ситуацій у суспільстві.

В даний час ніхто з опитаних студентів не є членами політичних партій, однак 19,8% планують ними бути в майбутньому. Членами різних громадських організацій є 27,4% респондентів.

Основними джерелами отримання молодими людьми інформації про політичні події в Україні та у світі є Інтернет (82,1%) і телебачення (переглядають новини 78,8% опитаних, а політичні ток-шоу – 8,5%), значно рідше – преса (31,1%), передвиборчі агітаційні матеріали (19,2%) і радіо (11,8%). Студенти також обговорюють політичні теми у колі сім'ї (43,4% постійно), ведуть політичні дискусії із друзями (34,5%). Як бачимо, значна частина студентства намагається отримувати інформацію про політику й політичні події з різних джерел, використовуючи для цього передовсім ЗМІ.

Важливою формою вияву політичної активності індивіда є його електоральна поведінка. Як було з'ясовано, 75,3% наших респондентів беруть участь у політичних виборах, однак якщо 57,5% приходять на всі вибори (президентські, до Верховної Ради та місцеві), то ще 19,8% – тільки на президентські й парламентські. 5,2% учасників дослідження зізналося, що їхня електоральна поведінка залежить від настрою та рівня власної зайнятості іншими справами, 17,5% опитаних зазвичай не беруть участі у виборчих процесах, тобто є абсентеїстами. Звертає на себе увагу й той факт, що із передвиборчою програмою кандидатів у депутати знайомляться тільки 41% студентів-виборців.

У контексті дослідження політичної активності молоді важливим є виявлення відповідної мотивації. На відкрите питання анкети «Що Вас особисто спонукає до політичної діяльності?» студенти найчастіше давали такі варіанти відповідей: «бажання змінити на краще суспільно-політичну ситуацію у своїй країні», «громадянський обов'язок і почуття відповідальності», «прагнення подолати несправедливість», «небайдужість до політичних процесів, що відбуваються в нашій державі», «зацікавлення політикою» тощо. Найбільш значущим чинником політичної активності для більшості респондентів стали політичні події в Україні, які тривають із кінця 2013 року.

Безперечно, нас також цікавили політичні установки студентів. Відповіді на питання «Що таке політика?» виявили досить різноспрямовані погляди наших респондентів, наприклад: «політика – це діяльність влади з метою управління державою», «боротьба за владу», «мистецтво керівництва державою», «діяльність окремих людей на благо певних змін», а також «складна й заплутана річ, у якій багато неоднозначностей», це «бруд», «брудна справа», «бізнес», «обман», «відмивання грошей», «розподіл сфер впливу» тощо. Загалом, юнаки і дівчата не надто охоче вступають у розмови про політику, що свідчить про негативне ставлення до неї. При цьому 77,3% учасників дослідження визнають, що політика впливає на їхнє життя.

Лише 25,9% опитаних нами студентів уважають себе здатними впливати на політичні процеси в Україні, 23,6% стверджують, що від них у політиці нічого не залежить. 50,5% учасників дослідження займають щодо даного питання невизначену позицію, тобто не розглядають власну можливість вплинути на політичне життя суспільства. При цьому відповідальними за покращення чи погіршення політичної ситуації в країні вважає себе 30,1% студентів, часткову відповідальність визнає 18,9% респондентів, 44,3% опитаних знімають із себе таку відповідальність, покладаючи її на політиків, інші респонденти не визначились із відповіддю.

Натомість здатними вплинути на політичні процеси, що відбуваються на місцевому рівні, вважають себе уже 43,5% студентів, 29,2% заперечують таку можливість, індиферентну позицію займає 27,3% опитаних. Власну відповідальність за покращення політичної ситуації на рівні свого міста, села, області визнає 40,1% студентів, часткову відповідальність на себе бере 21,7%. Не вважають себе відповідальними за політичні процеси на місцевому рівні 21,7% респондентів, не визначилися щодо цього питання 16,5% опитаних. Як бачимо, студенти більш оптимістично оцінюють імовірність власної політичної діяльності та її результативність на регіональному рівні, аніж на державному.

Аналіз електоральних установок студентів показав, що результатам політичних виборів довіряє тільки 20,7% виборців із опитаних нами, 47,7% наших респондентів не впевнені у тому, чи можна довіряти результатам політичних виборів, а щонайменше 31,6% юнаків і дівчат вважають, що результатам виборів довіряти не варто. Найважливішими критеріями політичного вибору, якими керуються студенти, голосуючи за певного кандидата в депутати, є результативність попередньої діяльності вказаної особи на користь народу в політиці чи в громадському житті (цей критерій є важливим для 77,4% молодих виборців), реалістичність обіцянок (54,7%), моральні якості кандидата (48,6%) і його здатність викликати довіру (48,6%). Наявність достатнього політичного досвіду у кандидата в депутати є важливою тільки для 43,9% студентів-виборців. Програму кандидата як критерій для його обрання до Верховної Ради чи місцевих рад народних депутатів розглядає тільки 30,1% наших респондентів. При цьому 68,4% респондентів вважають, що сьогодні в Україні, на жаль, немає такого політичного діяча, який, на їхню думку, є чи був би ідеальним політичним лідером.

Студенти слабо асоціюють свої політичні погляди з конкретними політичними партіями. Аналіз показників, якими вони керуються під час голосування за політичні партії – кандидати до Верховної чи місцевих рад, показав, що найбільш дієвою є установка на політичного лідера цих партій (77,8%). Важливими також є ефективність попередньої політичної діяльності партії (57,5%), її передвиборча програма (51,4%) і здатність нової партії внести позитивні зміни в життя суспільства (42,5%), менш важливою є наявність достатнього досвіду політичної діяльності партії (15%), тобто молодь скильна дати шанс політичної діяльності молодим партіям.

Загалом, як показало анкетування й підтверджують бесіди, ставлення студентів до політичних подій у країні є різко негативним: практично всі наші респонденти (97,1%) виявили невдоволення суспільно-політичною ситуацією в державі. Основними проблемами, що їх турбують, є: війна на Сході України, окупація Криму, зниження рівня життя населення, політична корупція, неефективність політичного лідерства, відсутність необхідних державі політичних реформ тощо. Ступінь довіри студентської молоді конкретним політикам і політичним партіям є невисоким: за 5-балльною шкалою її середній бал не перевищує 1,8 бала. Студенти скептично оцінюють здатність сучасних політиків висловлювати інтереси народу й працювати на благо держави, однак усе-таки сподіваються змін на більш успішне політичне майбутнє нашої країни.

Висновки. Політична активність розглядається нами як різновид соціальної активності, що передбачає діяльне ставлення окремих індивідів чи соціальних груп щодо політики та їх включення в основні політичні процеси, що відбуваються в суспільстві, з метою їх оптимізації. Показниками політичної активності ми вважаємо різні форми політичної участі: пошук політичної інформації, здійснення безпосередньої й опосередкованої політичної комунікації, електоральну поведінку, участь у діяльності політичних і громадських організацій, а також у масових політичних акціях.

У результаті проведеного нами емпіричного дослідження було з'ясовано, що в даний час політична активність молоді знижується – порівняно з періодом, пов'язаним із Революцією Гідності та початком російської агресії щодо України. Майже половина студентів, що були нашими респондентами, оцінюють рівень власної політичної активності як середній, тільки кожен п'ятий студент з опитаних нами демонструє високий рівень власної політичної активності. Третина опитаних нами студентів оцінює свій рівень політичної активності як низький, що свідчить про їхню політичну пасивність, а в окремих випадках і політичну відчуженість. Політична активність багатьох студентів наразі переважно обмежується участью в політичних виборах, отриманням та обговоренням політичних новин. Значною мірою на формування політичних інтересів сучасної студентської молоді впливають найважливіші політичні події, які відбуваються в країні, а також ЗМІ.

Попри те, що більшість студентів виявляють зацікавлення щодо політичних процесів у нашій державі та світі, визнають важливість політики й політичних інститутів, однак часто виявляють негативні установки щодо самої політики, співвідносячи її насамперед із діяльністю вітчизняних і зарубіжних політичних діячів, досить критично оцінюючи ефективність вирішення ними актуальних суспільно-політичних проблем. Ступінь довіри молоді до діяльності політиків і політичних партій, до результатів політичних виборів досить невисокий. Водночас лише незначна частина опитаних нами представників студентства розуміє свою відповідальність за власну політичну активність чи пасивність. Вони дещо краще оцінюють можливість власного впливу на політичні процеси, що відбуваються на регіональному рівні, аніж на рівні цілої країни. Однак усе ж студенти висловлюють оптимізм щодо політичного майбутнього України.

Виходячи з отриманих результатів, можна дійти висновку, що рівень і форми вияву політичної участі сучасної студентської молоді залежать насамперед від характеру їхніх політичних установок, що формуються у процесі політичної соціалізації. Очевидним є й те, що в ході покращення чи погіршення політичної ситуації в країні рівень політичної активності молоді буде змінюватись.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні гендерних аспектів політичної активності студентської молоді.

1. Алмонд Г. Гражданская культура: политические установки и демократия в пяти странах / Г. Алмонд, С. Верба. – М. : Мысль, 2014. – 500 с.
2. Білоус І. Політична активність молоді: форми вияву та особливості трансформації / І. Білоус // Соціальна психологія. – 2007. – № 5. – С. 25–34.
3. Гетьманчук М. П. Політологія : навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин. – К. : Знання, 2010. – 415 с.
4. Мирош М. Типізація політичної активності (суспільно-географічний аспект) / М. Мирош // Часопис соціально-економічної географії. – 2015. – Вип. 19 (2). – С. 181–187.
5. Москаленко В. В. Політичні установки особистості в соціальному житті / В. В. Москаленко // Вісник Харківського національного університету. – 2011. – № 981. – С. 153–156.
6. Ольшанский Д. В. Основы политической психологии / Д. В. Ольшанский. – Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – 496 с.
7. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : навч. посіб. / П. П. Шляхтун. – К. : Либідь, 2005. – 576 с.

УДК 316.613: 316.356.2

Олександра Гринчук

ЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ – КСЕНОФОБІЯ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Стаття присвячена проблемі трансформацій етнічної ідентичності та її проявам у міжособистісних контактах. Аналізуються особливості етнічної толерантності-інтOLERАНТності і визначаються можливості їх адекватного розмежування. Подано результати діагностичного дослідження етнічної ідентичності сучасної студентської молоді.

Ключові слова: етнічна толерантність, етнічна ідентичність, інтOLERАНТність, етноегоїзм, етнофанатизм.

The article is devoted to the problem of transformation of ethnic identity and its manifestations in interpersonal contacts. Analyzes the characteristics of ethnic tolerance-intolerance, and identifies opportunities for their adequate differentiation. Presents the results of the diagnostic study of ethnic identity of modern students.

Key words: ethnic tolerance, ethnic identity, intolerance, ethnic egoism, ethnic fanaticism.

Актуальність дослідження. Психологічна напруженість, нетерпимість, агресія та дискримінація, які доволі часто переростають у відверто